

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 14

ZATERDAG 4 APRIL 1931

Foto Anderson

PERUGIA. DE KERK SAN BERNARDINO, GEBOUWD 1457—1461

Redactie: RO VAN OVEN en Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

DE JONGE HORATIUS, DOOR RITA (2)	BLZ. 158
HET HART VAN UMBRIË: PERUGIA (GEÏLL.), DOOR A. H. LUYDJENS	BLZ. 157, 160—162
GEDROOGDE BLOEMEN (GEÏLL.), DOOR MIEN RUYS	BLZ. 162—163
ANGERMANLAND (GEÏLL.), DOOR R. V. O.	BLZ. 163—165
VOORJAARSVROEGELING, DOOR GEERTRUIDA CA- RELSEN	BLZ. 164—165
VAN RAKKER TOT POLITIE-AGENT (GEÏLL.), DOOR S.	BLZ. 166—167
TWEE VIJANDEN, DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 167—168
VERHALEN UIT HET OUDE DORP. (VAN VERGETEN FEESTEN EN OUDE ZEDEN), DOOR J. L. A. KREMER	BLZ. 168
HET NIEUWE LEVEN (ILL.)	BLZ. 168

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te adresseeren aan Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij. N.V., Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie van het Weekblad Buiten” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam- en adresvermelding verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

DE JONGE HORATIUS

2) DOOR RITA

HORACE Wilberforce dacht daarover na en ging toen weer tot het alfabet over.

„Wat volgt dan?” vroeg hij.

Zuster Doldrum vertelde hem dat „B” een bakker was, die bakt voor ons brood.

„Als „B” „bakker” beteekent”, redeneerde de jeugdige leerling, „waarom zegt men dan niet dat „B” er is geweest. Hoe kan één letter zoo'n lang woord beteekenen?”

Hij wees minachtend op het blad.

De zuster gaf het in wanhoop op en zei, dat hij maar alleen naar de prentjes moest kijken.

„Nee”, zei hij, „ik wil boeken kunnen lezen en dus moet ik de letters leeren. Maar ik vind 't toch erg gek. Waarom zeg je niet „A” voor „a” en „B” voor „b”? Waar dient het voor er aapjes en bakkers bij te teekenen? Ga nu verder en leer ze me allemaal”.

Zij gehoorzaamde en bracht hem in triomf naar de Z. Tot haar verbazing zegde hij haar al de letters goed na. Doch haar lof wees hij met minachting af.

„Ik herinner ze me alleen maar”, zei hij. „Ik ken ze niet. Nu ga ik ze zoo lang bekijken tot ik ze in mijn hoofd heb”.

Dadelijk liep hij met het boek weg en studeerde er drie dagen op volgens zijn eigen manier. Na dien tijd kende hij iedere letter zonder hulp van de prentjes.

De Professor vernam dit nieuws in bewonderende woorden van de liefhebbende moeder en aanvaardde het met kalme waardigheid als bewijs van de juistheid zijner theorie.

„Breng hem bij me als hij een heelen zin achter elkaar kan lezen”, beval hij en sloot zich weer op met zijn wetenschappelijke werken, zijn retorten en chemicaliën.

Door eerzucht gedreven overreedde Horace Wilberforce zijn moeder om hem leiding te geven en werkte hij hard. Toen hij

niet één volzin, maar een halve bladzijde kon lezen, liep hij met het boek in de hand de studeerkamer van den Professor binnen en eischte gehoor.

De Professor keek naar het kleine figuurtje met het vastberaden gezicht en verklaarde zich bereid te luisteren.

Hij knikte goedkeurend, streek over het kort-geknipte hoofd en raadde hem aan voort te gaan, zooals hij begonnen was.

Toen hij alleen was, ging hij zitten om een plan van opvoeding te bedenken, dat zich aanpaste aan het idee van zelfopvoeding.

Het was geen gemakkelijke opgave en het „bedenken van een plan” scheen zooveel tijd te zullen vorderen, dat zijn zoon een volwassen man zou zijn voor hij klaar was met bedenken.

Zonder hiervan iets te vermoeden, marcheerde de jongen enthousiast voort op het pad der intellectuele ontwikkeling, drong door de doolhoven van spelling en grammatica, leerde aardrijkskunde voor zijn plezier en speelde met cijfers als andere jongens met tolleren en knikkers. Hij nam de lessen zijner moeder aan tot hij den eerwaardigen leeftijd van zeven jaar had bereikt. Toen vroeg hij om vacantie en genoot van spel en vermaken in gezelschap van een anderen jongen, den kleinzoon van een ouden baronet met een slechte reputatie en uitgestrekte bezittingen. Die vriendschap groeide met de snelheid van een paddestoel. De twee jongens waren in alle opzichten elkaars tegenvoeters — toch gehoorzaamden zij op onbegrijpelijke wijze aan de wet der aantrekking. Het schonk er een eigenaardig en niet onaangenaam element aan, aanvankelijk zich uitend in vuistgevechten en schermutelingen en ten slotte overgaand in gewaagde stukjes waarin durf en gevaar gelijkelijk gemengd waren.

In elke kameraadschap moet er een leider zijn. Op grond van lichaamskracht en moed eischte Dick Jarvis die plaats voor zich op. Doch vindingrijkheid en verstand staken hem naar de kroon en zijn vernuft bij het uitdenken van een plan verschafte den jongeren knaap vaak de gedwongen bewondering van den oudere als het succes zijn plan bekroond had. Hun verwanten wisten van die kameraadschap niets af. De een genoot en de andere eischte voor zichzelf een zekere mate van vrijheid. Zij gebruikten die op verschillende manieren. De verrukking van avonturen door boeken geïnspireerd en sterk gekleurd door de verbeelding, nam nu al Horace Wilberforce' vrije uren in beslag en lieten in nauwkeurigheid van detail weinig te wenschen over. Oude geschiedenis, zoowel wereldlijke als kerkelijke, wees ze hierbij den weg en waren de beide samenzweerders niet zoo geheimzinnig te werk gegaan, dan hadden de buurtbewoners raar opgekeken.

Dick scheen heel wat vrijheid te genieten en daar hij actief en intelligent was, voelde hij zich gedrongen daar een daadwerkelijk gebruik van te maken. Horace Wilberforce was een toevallige ontdekking, maar ofschoon deze twee jaar jonger was dan hijzelf, vond hij in hem een bron van vreemdsoortige en voortdurende verbazing. Hij wijdde hem in de geheimen in van vogelnestjes uithalen, konijnenstrikken, visschen en ratten vangen. Hij leerde hem het genoeg van tamme huisdieren kennen en zoo deden alras eksters en witte muizen hun intrede in het vertrek, dat tot nu toe Horace Wilberforce' studeervertrek was genoemd en zochten zich een plaatsje tusschen boeken en speelgoed met mechaniek.

Zuster Doldrum deed al lang geen dienst meer als kinderjuffrouw en de details van het toilet hadden geen geheimen meer voor de vlugge vingers van den jongen. In dit „hok” zooals hij het noemde, bracht de knaap het grootste gedeelte van zijn tijd door, altijd lezend als hij alleen was en met verbazing luisterend naar de ervaringen en raadgevingen van zijn vriendje in de uren van gezelligheid. Hij had Dick in vertrouwen verteld, dat hij „zichzelf mocht opvoeden” en die knaap verbaasde zich daar niet weinig om. De naam en de reputatie van Professor Wilberforce waren wereldberoemd. Dick had zijn grootmoeder en een dame, die hij oud-tante Griselda noemde, vaak over hem hooren spreken. De Professor had zich uit het openbare leven teruggetrokken, maar zijn bijdragen aan wetenschappelijke bladen waren altijd welkom en zijn boeken schonken hem groote vermaardheid. Het kwam den jongen Dick heel vreemd voor, dat de zoon van zoo'n geleerde man zichzelf zoo vrij en ongedwongen mocht opvoeden. Wat hemzelf betrof, had hij den natuurlijke afkeer van iederen jongen in boeken en leeren en zijn

eenig idee wat de school betrof, gold de vraag hoe hij er vrij van kon komen. Dat zijn jonge vriend werkelijk van boekenlezen kon houden, was voor hem een ondoorgroendelijk mysterie. Hij deed zijn best hem de dwaasheid van zulk werken aan te toonen; en toen dat niet lukte, trachtte hij een tegenwicht te vinden door goed bedachte verleidingen van geheel tegenovergestelden aard. Horace Wilberforce was niet wreed, maar hij was weetgierig en hij liet zich verleiden door het lokaas van „natuurlijke historie”.

Naarmate de tijd verstreek, kwam er een element van gewaagdheid in plannen, die tot nu toe onschuldig waren geweest en gingen zij allerwege op avonturen uit.

Uitstapjes bij maanlicht kwamen vaak voor en menigen nacht als iedereen dacht, dat Horace Wilberforce in de kalme rust der jeugd lag te slapen, dwaalde hij in werkelijkheid met zijn jeugdigen makker door de omgeving rond en amuseerde zich met de veronderstelde heldendaden van roovers, zeeschuimers en smokkelaars. Zij hadden een geheim rotshol, goed voorzien van appels, gedroogde vruchten, biscuits en dievenlantaarns, om niet te spreken van zulke kleinigheden als lange einden dik touw, leege vaten en speelgoed-kanonnen en geweren. Hier brachten zij menig verrukkelijk middernachtelijk uur door met loeren op onmogelijke vijanden en staren naar de onbewogen zee met even onmogelijke kijkers, in de hoop een rooversvaartuig of een smokkelschip te ontdekken. De instincten van iederen jongen zijn altijd gelijk en de liefhebberijen van Horace Wilberforce vertoonden in die periode van zijn leven geen bijzondere oorspronkelijkheid. Zijn hersens werkten met abnormale snelheid en zijn verbeelding genoot van fantasieën waarbij hij allerlei heldendaden verrichtte, maar in de praktijk volgde hij steeds zijn leider. De overmacht, door grootere fysieke kracht en de durf van een moedigen geest verleend, leek hem prachtig. Hij was zowel te jong als te tener om grooten moed te betoonen; toch was hij verre van lafhartig. Hij verdroeg de grootste onaangenaamheden om de goedkeuring van zijn makker te verwerven; nooit schrok hij terug voor eenig waagstuk of deinsde terug voor eenige taak hem door zijn ouderen en brutaleren kameraad opgelegd. De kameraadschap die ze elkaar gezworen hadden, beschouwde hij als een eerezaak en hij zou liever alles verdragen hebben dan dien band te verbreken of een enkele der verplichtingen die deze hem oplegde, te ontwijken.

In dien tijd was het leven voor hem een veld der vrijheid, waarop hij ongehinderd mocht dwalen. Geest en lichaam groeiden met wonderlijke snelheid en putten hun krachten zoowel uit de werkelijkheid als uit de verbeelding; zijn hersens waren meer ontwikkeld dan met zijn leeftijd strookte. Vóór de komst van Dick Jarvis had niemand hun groei nagegaan of geleid. En als deze, door ze een andere richting aan te wijzen, daarmee niet in alle opzichten een goed werk verrichtte, was het toch in ieder geval beter dan dat ze te snel in 't wild opgroeiden.

Intusschen zat de Professor in de eenzaamheid van zijn studeervertrek op een nieuw opvoedings-systeem te broeden en breide zijn vrouw kousen voor haar lieveling en weefde in hielen en teenen duizenden teedere moederlijke wenschen en angsten en verwachtingen. De liefde eener moeder is niet de wijsheid van het hoofd, maar van het hart. Wellicht is het niet de hoogste vorm, maar het is de edelste.

Op een avond zat zij in kalme tevredenheid te breien. Voor haar was haar jongen nog een kind, een wezentje dat ze moest verzorgen en bewaken. Zijn lichamelijk welzijn, zijn nooden en behoeften, hoe gering ook, beteekenden voor haar zooveel.

Zij dacht aan hem zooals hij daar lag te slapen, droomloos, warm, tevreden. Die gedachte had iets aantrekkelijks; het klapperen der breinaalden hield op. Zij legde de kous neer en sloop zachtjes naar boven, door de flauw verlichte gang. Zij trad binnen in een kamer, slechts vaag door de maan verlicht. Het witte gordijn woei heen en weer. Angst voor de nachtlucht en haar gevaren deed haar de oogen naar het raam wenden. Het stond open. Toen keken zij naar het lage, ijzeren ledikant. Het was leeg. Er was geen deuk in het kussen, geen slordig weggegooid kleedingstukken toonden aan dat de bewoner van de kamer zich had ontkleed.

Haar hart stond stil in plotseligen angst. Gedachten aan kinderrovers, zigeuners en dergelijke zwervers dwarrelden door een brein welks evenwicht plotseling verstoord was. Zij rende de kamer uit en riep om de trouwe Doldrum om haar haar ontdekking mee te delen en haar raad in te winnen.

HOOFDSTUK III

EEN EPISODE

De aankomst van een circus in de naburige stad, op drie mijl van Heideveld — de woonplaats van den Professor — gelegen, had Horace Wilberforce in een wonderlijken toestand van opwinding gebracht.

Het lijdt niet de minste twijfel of, indien hij dit zijn ouders had verteld of te kennen had gegeven dat hij het schoons wou zien dat zoo een voorstelling kon bieden, zij hem in de gelegenheid zouden hebben gesteld er van te genieten. In plaats daarvan, maakte hij Dick tot zijn vertrouwde en Dick ontwierp dadelijk een plan voor een nachtelijke expeditie voor hen beiden en dat met de behendigheid en het overleg waarmee een generaal een uitval beraamt tegen een argeloozen vijand.

Vandaar de leege slaapkamer en het onbeslagen bed.

Het was een warme Juni-avond met volle maan. Nadat Horace Wilberforce in 't oog vallend hard gegaapt had, om te toonen hoe slaperig hij was, ging hij om zeven uur naar zijn kamer. Vijf minuten later had hij deze langs den gebruikelijken weg uit het venster verlaten, was langs de struiken naar beneden geklommen en had zijn vriend ontmoet op den hoek van den grooten weg die langs het park van Sir Richard Jarvis liep.

Beide jongens verkeerden in opgewonden toestand. Een circus was voor hen nog een mysterie. Geen van twee was nog ooit in de gelegenheid geweest een voorstelling bij te wonen. Zij hadden afgesproken op de dubbeltjes-rang te gaan zitten. De voorstelling zou om acht uur beginnen, dus draafden zij den heelen weg en bereikten de groote tent — hel verlicht met petroleum-fakkels — juist toen de artisten naar binnen gingen.

Het leek den beiden jongens een prachtige vertooning. Er werd in paren gereden, mannen en vrouwen naast elkaar, op steigerende rossen, zonder stijgbeugels en schijnbaar geleid door een enkele aanraking.

De glinstering van loovertjes en fluweel, de prachtige kleuren der costuums, de schoonheid der paarden en de grappen der clowns brachten Horace Wilberforce in verrukking. Het schouwspel was zoo nieuw en tevens zoo ongedacht. Hij kende zeeroovers en straatgeboefte en smokkelaars, maar zijn verbeelding had zich nog nooit opgehouden in de wereld van zaagsel en loovertjes.

Ademloos zat hij te kijken, ieder detail in zich opnemend, genietend van elke flauwe grap. Het rijden, het kunstenmaken der dieren, de wonderlijke behendigheid der koorddansers, de vlugheid der meisjes die door hoepels sprongen, terwijl hun paarden rond galopperden, alles verbaasde en verrukte hem. Een nieuwe wereld deed zich voor hem open en hij zag er slechts de schittering en het aanlokkelijke van. Hij was gelukkig onbekend met haar zwarte zijde en toen ten slotte het gordijn onder donderend applaus zakte en de talrijke toeschouwers naar buiten stroomden, was hij nog verdoofd en ontgaan door al wat hij in die twee uren gehoord en gezien had.

Het was bijna half elf eer de jongens zich uit de menigte hadden losgemaakt en naar huis draafden.

Zij sneden een eind van den weg af door een smal laantje in te slaan, waar het volgens het volksgeloof spookte, zoodat de landelijke bevolking uit den omtrek het vermeed als de duisternis was gevallen. Dick kende de slechte reputatie van die laan, maar vrees voor het onbekende bestond in zijn gezonde hersens niet. Geesten en spoken waren ouë-wijvenpraatjes om kleine kinderen bang te maken. Hij vertelde zijn kleinen makker echter die legende niet, maar hield zijn handje stevig vast en rende met een snelheid die zoowel zijn beenen als zijn ademhaling op een zware proef stelde.

Halverwege de laan, waar het tengevolge van het dichte geboomte bijna heelemaal donker was, bleef hij plotseling stil staan.

„Horry”, zei hij met angstige stem, „wat is dat?”

Horace Wilberforce luisterde scherp naar eenig geluid, behalve zijn eigen stootende ademhaling en gaf toe dat hij iets hoorde, maar wat wist hij niet — huilen of zingen, dacht hij. Langzaam liepen ze een paar passen verder. De laan maakte een scherpe bocht en werd smaller door dat ze tuschen twee heggen liep. Plotseling bleef Dick weer staan.

„Kijk!” riep hij uit en wees vooruit.

(Wordt vervolgd)

Foto Alinari

PERUGIA. HET STADHUIS (PALAZZO PUBBLICO)

HET HART VAN UMBRIË: PERUGIA

ER zijn steden die den vreemdeling trekken door rijke verzamelingen van kunst, door belangrijke musea van oudheden of schilderijencollecties; weer andere kunnen bogen op fraaie monumenten, een ouden Dom of rijke paleizen; nog andere bieden het voordeel eener schilderachtige ligging temidden van een rijke natuur. Dat alles kan een aantrekkelijkheid vormen en al naar de mensch geaard is zal hij aan de eene of de andere dier steden de voorkeur bieden. Zelden echter zal men een stad vinden, die al deze rijkdommen in zich vereenigt, een stad die aan ieder bezoeker, welke ook zijn geaardheid moge zijn, iets te bieden heeft. Dit kan men zeggen van de stad waarover wij hier het een en ander willen meedeelen; dit is geen groote en zelfs niet eens een zeer bekende plaats; het is Perugia, hoofdstad van Umbrië. Gelegen in het hartje van Italië, ongeveer even ver verwijderd van Rome als van Florence, niet dicht bij de Adriatische dan bij de Tyrreënsche Zee, is Perugia het centrum van een uitgestrekt gebied, de trotsche en eerbiedwaardige moeder van een geheele groep andere zeer mooie steden, zooals het franciskaansche Assisi, het valkennest Montefalco, het ingesluimerde Spoleto, het zwiigende Orvieto en het door hoogovens en ijzerindustrie bloeiende Terni. Alles Umbrische steden met een verleden dat niet bij eeuwen, doch bij tientallen van eeuwen geteld wordt. Eenmaal, lang voor aan de Tiberoevers het kleine herdersdorp ontstond, dat zich ontwikkelen zou tot de beheerscheres der wereld, waren deze steden machtig en groot; in de dalen en op de heuvels van het groene Umbrië bloeide een beschaving, die der Umbriërs, waarvan slechts zeer weinig overblijfselen tot ons zijn gekomen. Het is een bijna mythisch volk, dat aan deze streek zijn naam heeft gegeven en als wij in het Umbrische land de oude stedemuren zien, die tientallen eeuwen voor Christus' geboorte door deze menschen werden gebouwd, dan denken wij aan een geslacht van reuzen,

dat de aarde beheerschte en met de goden zich mat. Te Perugia echter is slechts zeer weinig van Umbrische beschaving bewaard; zeer veel daarentegen rest ons van de latere veroveraars der stad, de Etrusken, een volk dat geheel midden-Italië aan zich onderwierp en eeuwenlang beheerschte. Eerst de Romeinen zouden de macht van dit aan beschaving veel rijkere Etruskenvolk breken. Hoog op de toppen der heuvels plachten de Etrusken of Etruriërs hunne steden te bouwen, waar zij veilig voor vijanden het omringende land in bedwang hielden. En de kern van Perugia, dat is de oude Etruskische veste, ligt dan ook op een heuveltop, terwijl de nieuwere wijken als zoovele cascaden van huizen aan vier, vijf zijden langs de hellingen zich dalwaarts uitstrekken. Rondom die oude kernstad is bijna intact bewaard de geweldige vestingmuur met de ontzagwekkende poorten, vele in getal en verscheiden, doch alle, hoewel barsch van krijgshaftig aanzien, toch schoon van lijn en verhoudingen. Vooral één dier poorten behoort tot het schoonste wat de vestingbouwkunde ooit schiep. Tusschen twee massieve torens, opgetrokken uit prachtige, gehouwen steen (de blokken zijn vaak bijna twee meter lang!) opent zich de nauwe poort, die zich naar boven toe ietwat verwijdt en door een edel booggewelf wordt afgesloten, naar beneden evenwel zich vernauwt om minder doortocht te bieden aan de geduchte vijanden. In later tijd werd deze poort door de Romeinen verbouwd en het was de latere keizer Augustus die, nadat de stad in 40 v. Chr. door zijn legeraanvoerder C. Cestius was veroverd en verwoest, bij den wederopbouw gelastte juist op deze poort met kapitale letters den nieuwen naam der stad „AUGUSTA PERUSIA” uit te houwen. In volkomen harmonie met het mannelijk karakter van de poort is de gratievolle renaissance-loggia die in het begin der zestiende eeuw op den rechtertoeren werd gebouwd, een duidelijk bewijs dat in dien tijd de stad reeds ver

Foto Alinari

PERUGIA. DE PORTA AUGUSTA

buiten de oude omwalling zich uitstreckte. ☒ Toch was in den Romeinschen tijd niet Perugia, doch het nabije Spoleto de voornaamste stad van dit gebied en ook in de vroege middeleeuwen is Perugia's beteekenis niet zeer groot. Doch in de elfde en meer nog in de twaalfde eeuw werd dit anders. In 1181 scherpt de Perugijsche griffioen (het wapendier der stad) zijn metalen klauwen en bevrijdt zich van de overheersing van Hendrik VI, Romeinsch keizer van het Duitsche Rijk. Ruim dertig jaar later was de stad zoo machtig, dat zij geheel Umbrië aan zich had onderworpen en gastvrijheid kon verleen aan de pausen van Rome, die, gevlucht voor de partijtwisten in de Eeuwige Stad, hier hun zetel vestigden. Bijna een eeuw lang bleef Perugia de woonplaats van de opvolgers Petri en vijf conclaves werden gehouden in de grootsche Italiaansch-gothische domkerk. ☒ Geen wonder dat Perugia zich in dien tijd sierde met tal van monumenten. In 1275 ontwierp Fra Bevignate de „grootte fontein”, de mooiste fontein die in de middeleeuwen gebouwd werd, ter welker versiering de twee meest beroemde beeldhouwers dier eeuw, Nicola en Giovanni Pisano, beide beroemd door hun werken aan den Dom van Pisa, naar Perugia werden groepen. En op hetzelfde plein, waar de fontein reeds verrees, bouwden twee groote Perugijsche architecten het „Paleis van het Volk” (raadhuis), waaraan men bijna een halve eeuw werkte, doch dat dan ook werd tot het grootste raadhuis van geheel Italië, grooter zelfs dan het „Palazzo Vecchio” van het fiere Florentijnsche gemeenbest. Niet alleen groot, doch ook edel en prachtig is het paleis van Perugia met zijn tientallen gothische vensters, wier zuiltjes in rose marmer heerlijk uitkomen tegen de donkere, middeleeuwsch-krachtige muren. ☒ In dien tijd ook bouwde het volk van Perugia, vroom als alle de bewoners van het mystieke Umbrië, tientallen kerken, groote, statige basilica's, doch ook nederige kapelletjes, roerend van simplen eenvoud. Het was een mannelijk, fier volkje, dat daar leefde in het middeleeuwsche Perugia en de geschiedenis der stad is meer nog dan die

van andere Italiaansche steden een opeenvolging van gruweldaden, waarin geheele geslachten elkaar uitmoorden en verdelden met het eenige doel eerste burger te zijn in de kleine stederepubliek. Van deze eeuwigdurende partijtwisten maakte ten slotte de paus gebruik, die in 1534 de stad bij den Kerkeijken Staat inlijfde. Dit beteekent het einde van Perugia's grootheid; de drie volgende eeuwen waren tijden van verval en eerst nadat de stad in 1860 aan het Italiaansche koninkrijk kwam, leefde zij weer op en kwam tot zekeren bloei. ☒ Juist het strijdhaftig karakter der bevolking drukte zijn stempel op Perugia, welks vele paleizen meer op vestingen dan op woonhuizen van voorname geslachten gelijken. Nauw zijn de straten en vaak heeft men wegens plaatsgebrek binnen de enge stadsmuren woonhuizen gebouwd over de straatkloof heen, die dan door kunstvaardige architecten met gewelven werd overdekt. Daar de geheele stad tegen de hellingen van een berg is gelegen, zoodat de straten veelal uit trapjes bestaan en in ieder geval sterk hellen, is het stadsbeeld van een schilderachtigheid die men buiten Italië overal vergeefs zou zoeken. ☒ Eene straat echter bezit de stad, die niet smal is, niet hellend, doch daarom niet minder schilderachtig. Het is het Corso, de algemeene wandelplaats, waarlangs zich een rij van veertiende- en vijftiende-eeuwsche paleizen verheft, die de straat maken tot een der fraaiste van Italië. Iederen avond vereenigt zich hier de geheele bevolking; de straat wordt voor alle verkeer gesloten en de Perugijschen genieten van hun Corso. De stedelijke muziekkapel zorgt voor goede muziek; de koffiehuisen zetten honderden stoeltjes buiten en de kleine provincie-hoofdstad biedt een gezelligheid en een vertier zooals men die in wereldsteden helaas niet meer kent. De groote beminlijkheid der bevolking draagt daar niet weinig toe bij. ☒ Het gaat niet aan in het korte bestek van een tijdschriftartikel alle de monumenten van deze kunststad zelfs maar te noemen; genoeg zij het te weten, dat behalve de vestingwerken, de antieke en middeleeuwsche stadspoorten, de talrijke kerken en

paleizen, de stad een zeer rijk museum (het rijkste van Italië) bezit van Etrurische oudheden en een pinacothek, waarin de Umbrische schilderschool natuurlijk uiterst goed vertegenwoordigd is en die juist daarom recht heeft op den naam, dien Paul Bourget haar gaf: „la plus sentimentale d'Italie". Niet vergeten mogen we ook de vermaarde houtsnijwerken, die men in de Perugijsche kerken bewonderen kan. ☞ Een Universiteit, dateerend uit 1320, draagt tot de levendigheid der stad niet weinig bij, terwijl de voor enkele jaren opgerichte Universiteit voor Vreemdelingen, waar gedurende de zomermaanden jaarlijks ruim 300 vreemdelingen uit alle landen van Europa en Amerika, doch ook van Azië studeeren, aan Perugia een internationaal karakter geeft, waarop menige veel grotere stad trotsch zou zijn. ☞ De groote roem der stad vormen evenwel haar terrassen met uitzicht op het Umbrische land. Aan alle zijden vindt men straten en pleinen, vanwaar men een panorama geniet, dat waarlijk eenig verdient genoemd te worden. Het liefelijke, groene heuvelland met zijn tientallen stadjes biedt een wisseling van vergezichten, die nooit vermoeit en weinig plaatsen zijn er in de wereld waar de vrede van een zomeravond zoo diep bekoort als op het groote terras aan het einde van Perugia's Corso, vanwaar men de lichten twinkelen ziet van een geheele reeks van kleine, vertrouwde stedekes. Op die plaats gevoelt men de waarheid van de uitspraak van een groot Fransch reiziger: Hoe meer men Perugia ziet, des te meer heeft men het lief".

A. H. LUIJDJENS

GEDROOGDE BLOEMEN

WIE 's zomers zijn geheele huis vult met bloemen, zoekt 's winters naar iets om dit gemis aan kleur te vervangen. In de eerste plaats denkt men dan aan kamerplanten, maar deze moeten licht hebben, dus komen ze in de vensterbanken of voor de ramen en het zijn juist de donkere, verste kamerhoeken die opgevroolijkt moeten worden, en daar blijft geen plant in leven. ☞ Dit brengt ons op het idee de bloemen die er 's zomers in zoo'n overvloed zijn te bewaren voor de donkere dagen. Ze geven natuurlijk een geheel anderen indruk dan levende bloemen, maar wie eenmaal geprobeerd heeft bloemen te drogen, zal het ieder jaar weer doen. Het is verbluffend welk een rijkdom aan kleur en vorm een uitgebloeide border nog heeft. Veel bloemen schieten in zaad, bij andere verdroogt de bloem

Foto Moerheim

WINTERBOUQUET

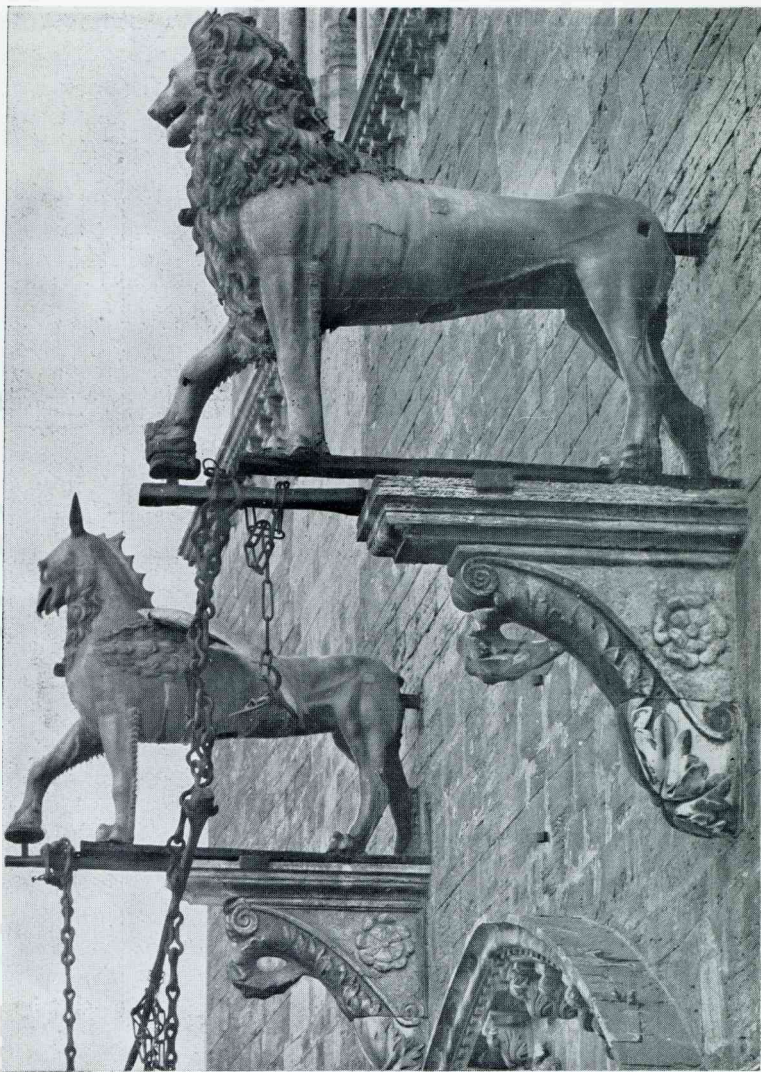

Foto Alinari

DE GRIFFIOEN DER STAD EN DE LEEUW DER WELFISCHE PARTIJ AAN DE FAÇADE VAN HET STADHUIS

langzamerhand en met deze kleurenschakeeringen kunnen wij den geheelen winter onze kamers vullen. Wil men de natuurlijke kleur van de bloemen behouden, dan moeten ze in vollen bloei geplukt en gedroogd worden. ☞ Voor de huiskamer zijn niet alle soorten geschikt, hier wordt teveel geloopt en mogen dus geen bloemen gezet worden die stoffig worden. Algemeen bekend zijn de Lampionnetjes (*Physalis Franchetti*), die echter niet in iedere kamer passen met hun heldere, oranje kleur en in de eerste plaats in aanmerking komen voor moderne interieurs. Een rustig, decoratief effect geven de Slaapbollen. Dit is zaad van de groote, dubbele, eenjarige *Papaver*; de bollen worden nog groen geplukt en reeds 's zomers omgekeerd op zolder opgehangen. Ze houden een prachtige, grijze kleur met mat-paarsen weerschijn. Het staat ook wel grappig deze bollen met felle kleuren *Ripolin* te beschilderen, maar de natuurlijke kleur blijft de mooiste. ☞ Op den hoek van een schoorsteenmantel, waar geen plant het uithoudt boven de heete gloed van het vuur, behouden Slaapbollen hun krachtige stengels. ☞ *Clematis orientalis* en *Clematis vitalba* geven evenals *Anemone pulsatilla* grappige zaadpluizen, die eerst een prachtigen, zilverachtigen glans hebben, die in de kamer echter spoedig dof wordt, maar de grillige pluizige vormen blijven den geheelen winter door een donker hoekje oplichten. ☞ Het goed schikken van gedroogde bloemen is nog belangrijker dan bij levende; gedurende maanden moet men steeds met vreugde dezelfde vaas kunnen zien en dit geeft wel het beste bewijs of ons werk geslaagd is of niet. Een enkele witglanzende tak *Judas-Penning* in een dof-gele aarden kruik, geplaatst tegen een gebeitste, houten lambrizeering verveelt nooit. ☞ In een zitkamer waar niet een geheele familie leeft, maar een enkele persoon stil zit te werken, komen gedroogde bloemen het meest tot hun recht; hier hinderen ze niet als stofnesten en wordt er niet voortdurend tegen aangelopen, wat dan ergernis geeft. ☞ In een hoek van mijn kamer hangt een fel oranje kleed tegen den muur. Hiervoor staat een inmaakpot, helderblauw geverfd in dezelfde kleur als de balken van de zoldering. Deze pot is gevuld met de gele schermen van *Achillea filipendulina*, die hun kleur jaren lang behouden, grijs-blauwe *Kogeldistels* en *Artisjokken*, lichte, ijle zaad-

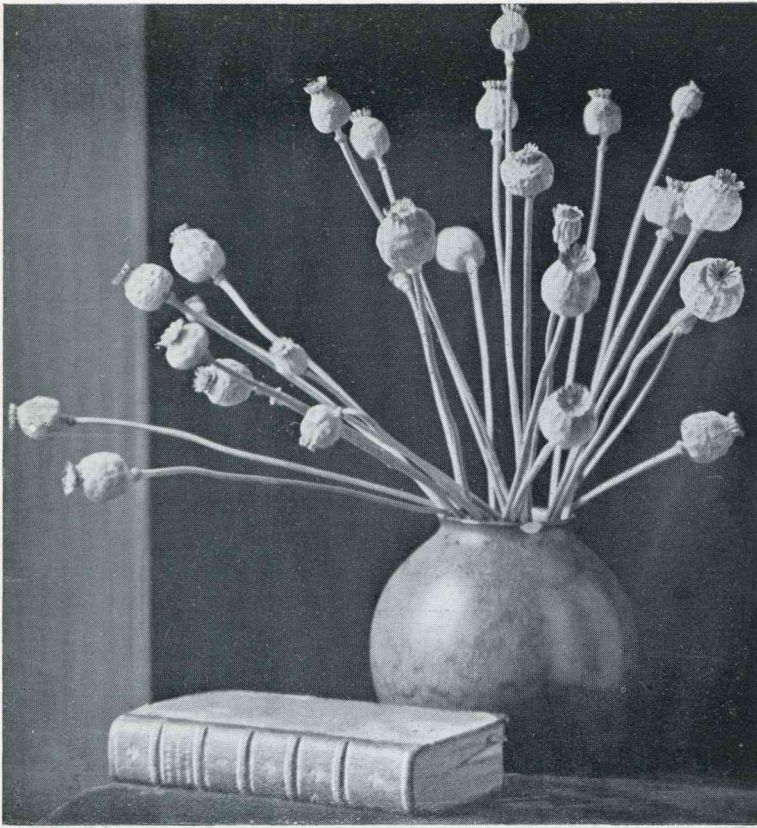

Foto Moerheim

SLAAPBOLLEN

takken van Hesperis en het warme bruin van Senecio's. Op den grond liggen enkele gele, groene en oranje Sierkalabassen,

die grappig afsteken bij de doffe kleuren in den inmaakpot. ☼ Dan zijn er nog de eenjarige Stroobloemen die in volle zon, voordat ze geheel wijd open zijn, geplukt moeten worden. Het heldere geel, oranje, rood en bruin behoudt zijn felle kleuren beter dan eenige gedroogde bloem. Gypsophila en Statice worden vaak voor deze doeleinden aangeraden, maar de bloem schrompelt in elkaar, de kleur wordt vuil-wit en ze hebben niet de minste decoratieve waarde. ☼ Hoewel goudvisschen nu niet bepaald tot de gedroogde bloemen behooren, geven ze toch dezelfde impressie. Het is een plotse-linge verrassing 's morgens een kamer binnen te komen waar in de vensterbank op 't Oosten de lage zonnestralen door een aquarium lichten en hel glanzen op de gouden en gele schubben van de stil voortglijdende visschen. Naast het aquarium staat een fel-roode Geranium, die er zich overheen buigt, een blaadje valt en blijft stil drijven, brandend rood in de zon. ☼ Wie de eentonige opvolging van Begonia's en Geraniums, Cyclamen en Azalea's verveelt kan ook probeeren vaste planten in bloei te trekken; vooral in een kasje gaat dit prachtig. In het najaar, in October of begin November plant men ze in een ruimen pot en in Januari en Februari heeft men dan volop bloem. Rhododendrums leenen zich hier uitstekend voor, vooral de varieteit Pink Pearl. Ook de vroegbloeiende Erica carnea kan men op deze manier reeds met kerstmis in bloei hebben. ☼ Zeer aan te bevelen is ook het in bloei trekken van Gebroken Hartjes (*Dicentra spectabilis*). Buiten bloeit deze plant ongeveer in Mei en valt dan weinig op tusschen de veel krachtigere kleuren, maar in bloei getrokken krijgt de plant heel teer, sterk ruikend groen met fijne, zilverachtig-rose bloemen, die het mooiste zijn, gezien tegen het licht. Ze krijgen binnenshuis een sprookjesachtige teerheid die buiten geheel verloren gaat en geven door hun kruidigen geur een plotseling geloof in de terugkeer van het voorjaar. MIEN RUYS

ANGERMANLAND

HET is waarlijk niet te verwonderen, dat eenmaal uit Skandinavië de inwoners steeds weer de zee opvoeren om avonturen te beleven, om in vreemde streken hun geluk te beproeven. Want indien er ook elders de zee de mannen tot zich trekt, hier, aan de kusten van Atlantischen Oceaan, Oostzee en Bothnische golf lijkt 't, alsof zee en land zoo nauw verbonden zijn, dat scheiding nauwelijks mogelijk is en de Viking, die zijn schip betrad, in de verbeelding moet hebben geleefd zijn land nimmer te verlaten. Immers overal vormen de fjorden met hun scheren natuurlijke havens, welke zoover het land indringen, dat de vreemdeling, die zich niet tevoren vergewist zou hebben van de natuurlijke gesteldheid van dit land, in de overtuiging zou kunnen leven niet de zee, maar de monding van een rivier voor zich te zien. De scheren, kleine eilanden soms, ginds niet meer dan een boven den waterspiegel uitstekende rotspunt, treft men vooral in de omgeving aan van Stockholm waar sommige van deze eilandjes zelfs bewoonbaar zijn geworden. Zoo vindt men op een der Stockholmsche scheren het visschersdorp Furusund, dat tevens als badplaats zich in veel zomergasten en andere bezoekers mag verheugen. Curieus is 't echter, dat verreweg de meeste der scheren, ook elders in Zweden, niet geraakt zijn door de cultuur, volkomen ongerept zich handhaven en zoo voor biologen ideale zoek- en vindplaatsen zijn. Nog kan men er exempla-

ren treffen van zeeadelaars en valken, al zijn deze zeldzamer geworden. ☼ Maar ook zij, die een fleurig strandleven willen verbinden met de grootschheid van een eenzame natuur, vinden in de omgeving van Stockholm in de badplaats Saltsjöbaden beide vereenigd. Hier vinden we de smalle, kronkelende

Foto Moerheim

DISTELS

zeeëngten der scheren, die het verst van de open zee zijn verwijderd, „Neptunus doolhof in Pans gebied”, afwisselend met de wijde watervlakten der blauwe fjorden. We komen langs eilanden met dichte wouden begroeid, als gigantische boeketten verstrooid over de zee en weldra zijn we buiten, vlak bij de open zee, tusschen de scheren, welke slechts rotsformaties vertoonen, waarvan de gladgeschuurde granieten wanden door de golven worden gebeukt en die een voortreffelijke beschutting vormen voor de binnenwateren. ☼ Doch ook aan de Westkust vinden we de beschermende scheren, waar de zee diep het land indringt. Ook daar zijn ze gedeeltelijk bewoonbaar. Zoo vinden we op een der Bohusland-eilanden het plaatsje Hamburgsund, wijd verspreid langs den zeeboezem. Heel anders vertoonen zich weer de scheren op de kust van Angermanland, waar Zwedens grootste rivier, de Angerman-Elf in zee mondt, zich vereenigt met de zee, die hier diep het land indringt. Als de rivier uit sprookjes is deze Elf, waarvan de naam alleen reeds den Hollander tot gedachten-associaties voert, welke nog meer bekoring aan de werkelijkheid brengen. Van zijn oorsprong tot de stad Solleftea heeft de Angerman-

Elf niet minder dan 38 stroomversnellingen: de beide rivieren, die zich onderweg met de Angerman-Elf vereenigen, de Faxen de Fjällsjöälv, hebben samen 45 watervallen. Als we nu weten, dat deze watervallen een kracht van 600,000 paardekrachten opwekken, dan begrijpen we, dat ze naast het sprookje ook de nuchtere werkelijkheid dienen. Het stroomgebied van Angermanland is dan ook Zwedens meest energieke streek. Zuiver

geologisch bekeken is de benedenloop van den Angermanälv een geweldige fjord, diep kervend in het land. En als in het voorjaar de sneeuw gaat smelten, dan bruist ze donderend, alles meesleurend in haar vaart, langs de scheren in zee. Ze slingert zich met groote bochten door het land, tusschen de blauwe bergen, die soms steil omhoog rijzen, dan weer zich uitstrekken in zich rijende formaties. ☼ Wel wordt de natuurlijke kracht van den stroom nuttig gebruikt. Aan de oevers volgen de zagerijen zich op in ononderbroken reeks, fabriek naast fabriek wordt er gevonden. Sommige van deze dateeren reeds uit het midden der 18e eeuw. ☼ Gewoonlijk wordt het landschapsschoon niet bevorderd door industrie. Hier zijn echter de afmetingen zoo ontzaglijk, dat alle werk van menschenhanden nietig en beteekenisloos wordt. Het landschap

overheerscht alles, de industrie geeft slechts meer leven in dit beeld. ☼ Prachtig is de vaart van Härnösand, aan de monding van den Angermanälv, stroomopwaarts, naar Solleftea. Aanvankelijk is het land tamelijk effen, in de verte blauwen de bergen, langs de oevers zijn er fabrieken. Totdat verder het land in de bergen dicht naar de oevers dringen, waarin ze steil schijnen af te dalen. De hellingen zijn begroeid, vol kleur en geur: de meest bijzondere bloemen worden hier gevonden. Hier en daar wordt dit bonte, rijke landschap plotseling gespleten door kale, zandgele steilten, waarin diepe holle wegen zich baanbreken, vol planten en bloemen. Van alle zijden dringen beekjes naar den Grooten Stroom. Hoog op de toppen der bergen blinken witte kerken; in de verte schemeren bergkammen, in alle kleuren van het spectrum. ☼ Dan komt men bij Solleftea, de „stad der strandheuveld”, gelegen midden in een licht en vruchtbaar dal. Uitgestrekte wouden bedekken de bergen rondom: vandaar komt het hout naar de rivier, waar het tot groote vloten saamgebonden, stroomafwaarts wordt gedreven. De rivier, die hier donderend en bruisend naar zee vliet tusschen steile oevers: hier zijn

de laatste stroomversnellingen van den Angermanälv. De rivier, de strandheuveld, zij zijn het, die Solleftea een geheel eigen karakter geven. Want het stadsbeeld van Solleftea is van dezen tijd, zonder die sfeer, die oudere plaatsen een afzonderlijk wezen verleent. Pas in 1917 kreeg het stadsrechten, al hebben zich hier reeds in voor-christelijken tijd menschen gevestigd. Grafheuvels uit den tijd der Vikingen bewijzen, dat de plek wel reeds

Foto Norberg

IN DE OMGEVING VAN SOLLEFTEA, WAAR DE ANGERMANÄLV VOORTIJLT TUSSEN MET DENNEN OVERDEKTE BERGEN

vroeg bebouwd was. Maar van deze vroegere bouwwerken is niets meer over. ☼ Zoowel Harnosund als Solleftea zijn bij uitstek geschikt om als middelpunt te dienen voor uitstapjes in Angermanland, waar de mensheid zoekt, deze kan vinden, grootsch en verbijsterend, maar waar de idylle evenmin ver te zoeken is. Op de bergen, in de dalen, langs de oevers van de rivier en verder de binnenlanden in. Dan pas leert men begrijpen de ingesteldheid der menschen, door Kristin Undset opnieuw tot leven gebracht, door Semla Lagerlöf gemaakt tot dragers van een cultuur, die aan de verbeelding alle mogelijkheid geeft. En die voor den Hollander, bij alle overeenkomst, toch vaak moeilijk te vatten zijn.

R. v. O.

VOORJAARS-VROEGELING

(Herinnering aan Dr. M. W. BEYERINCK)

ZIEZOO, de tunnel van de dagenkorthed zijn wij door! En zodra er eens op een ochtend iets lenteachtigs in de lucht zit, gaan wij met veel speurzin den tuin rond, om te zien welke kleine groenheid daar al zoo uit den winterslaap begint te ontwaken. 't Spreekt vanzelf dat onkruid de bovenhand heeft over de gecultiveerde kennissen. ☼ En onder die onkruiden, die gij allicht al dren-

telend uittrekt, is er één soort, zóó klein, dat gij het nauwelijks de moeite waard vindt, er uw handen aan vuil te maken. Vooral op zandachtigen bodem vormt het soms heele kolonies. In concurrentie met sneeuwkllokjes en crocussen staat het reeds te bloeien. De bloempjes vallen minder in het oog dan deze, maar zij zijn evengoed voorzien van al wat aan een volslagen bloem toekomt. Want dat is het merkwaardige aan

dezen kleinen Vroegeling (*Draba verna*) dat het, ofschoon niet grooter dan een mosplantje of iets dergelijks, een zichtbaar-bloeiend, tweelobbig zaadplantje is, en dus tot de hoogste afdeeling van het plantenrijk behoort. ☼ Misschien zou ik evenmin als de meesten uwer aan deze kleine *Draba verna* zulk een bijzondere attentie geschonken hebben, indien ik daarop niet, vóór langen tijd, geweest was door een later zeer beroemd geworden natuuronderzoeker, Professor Dr. M. W. Beyerinck, toen een zestienjarige jongen. Tegelijk met een mijner broeders behoorde deze tot de vroegste leerlingen der Haarlemsche Hoogere Burgerschool, en zoo kwam hij dikwijls logeeren in ons ouderlijk huis. Wij woonden buiten en ik dwaalde met de vrienden over weiden en dijken, om planten te zoeken. Want vooral Martinus Beyerinck was een botanicus van den beginne en is dat levenslang gebleven. En de primaire lessen in plantkunde, door het Middelbaar Onderwijs in de officieele schoolwereld gebracht, waren hem een gunstige studie-bron. ☼ Om den lust tot dit vak te steunen, had de Heer J. H. Krelage den aardigen inval gehad, een exemplaar van de onlangs verschenen Oudemans' Flora van Nederland uit te loven voor het beste herbarium van 150 inheemsche planten, verzameld en gedroogd door een der H. B. S.-leerlingen. Verscheiden concurrenten, ook mijn broer,

spanden hun beste krachten bij die mededinging in; maar toen ten slotte Beyerinck den prijs kreeg, gunden allen hem dien zonder afgunst, zelf inziend dat zijn werk dien had verdiend. ☼ Met dezen botanischen schat, waarmee hij o, zoo gelukkig was, kwam hij in de volgende Paaschvacantie bij ons buiten. Een en al ijver om van zijn papieren bezit te profiteren, nam hij ieder plantje, dat het seizoen opleverde, naar den eisch onder handen. En zoo leerde ook ik, voor het eerst, determineeren. Mijn heel klein beetje botanische kennis had tot dusver alleen daarin bestaan, dat ik de plantennamen, die iemand mij noemde, of die ik onder

de prenten van een paar der oudste deelen van de Flora in mijn leergang was niet de minste orde en regelmaat. Batava vond, onthield. Maar

Foto Aero Materiel A. B.

ANGERMANLAND. HAMBURGSUND, IN DE BOHUSLANDSCHE SCHEREN

Foto Aero Materiel A. B.

ANGERMANLAND. DE STOCKHOLMER SCHEREN

APHORISMEN. De verdeeldheid moet eenheid worden, zonder dat er iets verloren gaat.

Wij behoeven ons gevoel niet te laten verkillen door onbegrip of tegenwerking.

GEERTRUIDA
CARELSEN

M. W. B.

de prenten van een paar der oudste deelen van de Flora in mijn leergang was niet de minste orde en regelmaat. Thans echter ging mij een heel nieuw licht op: een openbaring. ☼ Het was Martinus Beyerinck, die mij, rustig en begrijpelijk, op dat veld den weg wees, en het was de *Draba verna*, die ik het eerst, onder zijn leiding, met oordeel des onderscheids bekeek. En daarom zijn die twee voorgoed in mijn herinnering verbonden. Mijn leermeester in den dop is een man van beteekenis geworden, en heeft, na mij, vele andere leerlingen gehad, en zijn hoogsten roem verworven in een heel ander hoekje van de botanische wetenschap. Maar de eerste grondslag is daartoe gelegd toen hij, het heele jaar door, in het wild zocht en inspecteerde, alles wat er groeide en bloeide, waar hij zich bewoog. ☼ 't Was een aardige jongen; ieder die hem bij ons zag, had plezier in hem. ☼ Toen iemand eens zei: „Jij zult nog professor in de botanie worden!” schudde hij het intelligente jeugdige hoofd en antwoordde ernstig: „Dat kan nooit. De Universiteit kost te veel. Dan zou er een wonder moeten gebeuren”. ☼ Wel, als de degelijkheid van iemands natuur zóo meewerkt, dan gebeuren er nog wel eens wonderen! Beyerinck heeft gestudeerd aan de Leidsche Universiteit (met ministerieele vrijstelling van gymnasiale opleiding); en zijn studie werd ten slotte bekroond met het Commandeurskruis in de Orde van den Nederlandschen Leeuw. ☼ Sinds zijn verscheiden, op Nieuwjaarsdag 11., is er menig artikel gewijd aan 's mans verdiensten voor de wetenschap. Ik wou mij de weemoedige weelde niet ontzeggen, met een paar woorden het karakteristieke van zijn frissche jongensjaren in het licht te stellen.

Van rakker tot politieagent

HET aanzien van de politie is er in den loop van de jaren heel wat op verbeterd en tusschen des schouten min of meer laaghartigen rakker en den keurig witegehandschoenden agent van het heden ligt, wat Nederland betreft de geheele historie van het politiewezen met haar talrijke nuances en haar evenzoo talrijke donkere vlekken. De naam politie had intusschen reeds lang haar zuivere beteekenis verloren. Het Latijnsche woord *politia* is van Griekschen oorsprong. *Polis* toch beteekent stad of staat, zooals in metropolis nog te bespeuren valt. Met *politia* werd het geheele stadsbestuur bedoeld, zoodat haar macht vergeleken met vroeger, sterk beknot is. Thans strekken haar bemoeiingen zich slechts uit tot een fractie van de staatszorg en bepalen zich tot preventief en repressief optreden, het tegengaan van versterking van de openbare orde en veiligheid, het ontdekken van gepleegde strafbare feiten, het beschermen van menschen en goederen en het opsporen van de daders. De politie van heden heeft een gedeelte overgenomen van het werk van den schout en zijn rakkers. Dit laatste woord — zulks terloops — is afkomstig van „rekkers”, lieden wien men het onprettige ambt opdroeg hun medemenschen uit te rekken en te martelen. De rakkers hadden terecht een slechte reputatie: niet alleen, dat zij dikwijls honds en willekeurig tegenover de burgerij optraden, doch zij hadden het recht publieke huizen in de Hal- en Pijlsteeg te Amsterdam te exploiteeren. Wat de schouten betreft, ook op hen was veel aan te merken: het rijmpje:

Schouten en baljuwen

Grijpen als wuwen.

getuigt daarvan. Met wuwen werd bedoeld wouwen, een soort roofvogels. We moeten nu een heel groote stap doen en komen terecht te midden van het bekende nachtwachtwezen, die bron van ergernis en verontwaardiging van zoovele rustige Amsterdamsche burgers gedurende eeuwen. Hieronymus van Alphen zong over den lateren nachtwacht:

Zou ik voor dien klepper vreezen?

Voor dien goeden besten man.

Die maakt dat ik gerust kan wezen

En ik veilig slapen kan.

Lieve klepper, houdt de wacht

Ik ga slapen, goeden nacht.

De werkelijkheid was lichtelijk anders, gedurende de honderden jaren dat het nachtwachtwezen bestond. In 1557 bijvoorbeeld was er al een geregelde nachtwake van burgers, die daartoe verplicht werden. 's Avonds om 10 uur werden de klokken geluid en de trommels geroerd en dan kwam deze wacht op. Zij meldden zich bij den kapitein van de wacht op het stadhuis en ontvingen ratel, lantaarn en houwer

GERECHTSDIENAAR A^o. 1665

(zwaard). Honderd jaar later waren er 480 van die wakers onder bevel van een kapitein en eenige luitenants. Ofschoon er overdag politiebewaking was, bleef ook in een volgende periode de wake van de nachtwachts bestaan. Omkooprij en knevelarij waren aan de orde van den nacht, ofschoon Burgemeesteren de Pointen en Articulen, die de gaande ratelwachten zullen bezweren en onderhouden" vaststelden. Zoo was bepaald, dat de ratelwachts in elk kwartier met hun tweeën een ratel zouden hebben (tevens legitimatiebewijs) om deze te reppen „bij tijden van brand, straatschenderij, huisbreuk, dieverij of eenig ander ongemak, opdat de schutterij of andere goede lieden, die zulks vernamen hen te hulp zouden kunnen schieten." De daders werden dan aan den schout of hun substituten uitgeleverd. Zooals gezegd deden de „wachies" leelijke dingen. Zij heulden met het geboefte, hadden handlangers die vechtpartijen uitlokten en lieten zich door de slachtoffers omkopen. Zij sloten onschuldigen in vieze nachthokken op en waren niet afkeerig van mishandeling. De directeur-generaal onder het Fransche bewind Devilliers Duterrage ruimde met één decreet het geheele nachtwachtwezen op en 'des nachts verscheen ook politie op straat. Doch na 1813 dook het nachtwachtstelsel met al zijn fouten weer op. In vier maanden tijd kwamen er des nachts meer misdrijven voor dan in de drie jaren van de Fransche overheersching. Kerels, die den geheelen dag hadden gewerkt, als sjouwers, baggerlieden, turfdragers enz.

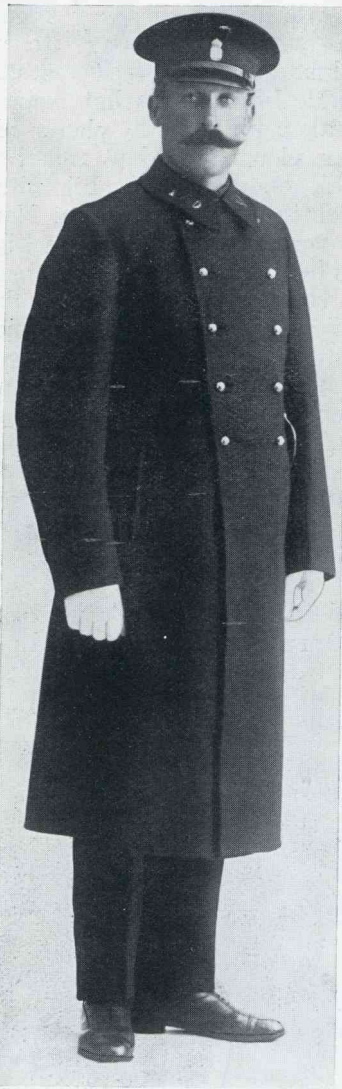
VROEGERE UNIFORMEN DER AMSTERDAMSCHER POLITIEAGENTEN

werden des avonds met de contrôle op de veiligheid belast. Zij waren zeldzaam baldadig en sloegen soms met hun ratels de luiken der ingezetenen tot splinters, wanneer zij hen moesten wekken voor het een of ander. In 1851 werd de zaak voor de verandering gereorganiseerd: als bijverdienste mochten zij de burgers des morgens wekken. Een speciale contrôleronde, de z.g. „platvoet”, geloopt door de corps de garde werd ingesteld, doch het kwaad bleef voortwoekeren. ☞ Hoe weinig de nachtwacht in aanzien was, moge blijken uit het feit, dat men hun wachthuisjes wilde combineeren met stortplaatsen voor vuil en openbare privaten. Wie over deze toestanden meer wil weten, leze het werk van den huidige hoofdcommissaris, den heer H. J. Versteeg, getiteld: „Van Schout tot Hoofdcommissaris”. ☞ Ten slotte werd hun doodvonnis geveld. De politie werd op militaire leest geschoeid en waakte ook des nachts. De eerste hoofdcommissaris was mr. F. de Klopper: daarna berustte de leiding bij twee hoofdcommissarissen, nml. één voor de gemeente-politie en één voor den justitieelen dienst. De bezoldiging van de agenten was allerellendigst en niet ten onrechte kregen zij den veelzeggenden bijnaam van „gemeente-ezels”. Zij moesten des nachts aan de bureaux in hangmatten slapen, drie hoog boven elkaar. In het bureau Oudebrugsteeg was hun rustplaats boven den beruchten lijkenkelder en een ondragelijke stank verspreidde zich door het oude gebouw. De agenten, die toen een platte ijzeren helm droegen waren geprikkeld en zij sloegen er bij het minste verschil van meening met de burgerij op los. Ook de beide hoofdcommissarissen hadden voortdurend ruzie, zoodat over de geheele linie onaangenaamheden heerschten. ☞ In 1891 brak het taptoeschandaal op den Dam los ter gelegenheid van het bezoek van den Duitschen Keizer. En terwijl deze, getooid met zijn kolossalen gouden helm voor het publiek salueerde, hakten de dienders met hun sabels op de belangstellenden in, die door een fout van de politie niet voor of achter uit konden. Een heftige campagne in de pers en de revue „De Dooipot” van A. Reyding maakten de politie voor langen tijd belachelijk. ☞ Een ander opzienbarend gebeuren — ofschoon niet de schuld van de politie — was het palingoproer in 1886 waarbij 23 personen door kogels van militairen, die te hulp gekomen waren, gedood werden. ☞ Langzamerhand verbeterde er wel iets bij het corps. De groote man was hoofdcommissaris A. J. Marcusse, iemand, die alle rangen had doorgemaakt en die een even krachtige als sympathieke figuur was. Onder hem ontplooiden verkeerspolitie, kinder- en zedenpolitie zich. Hij leidde met groote rust en hield zich zelve op den achtergrond, daar dit geheel strookte met zijn Zeeuwsche eenvoud. Zeer noode zag men hem wegens een ademhalingskwaal heen gaan. Tot zijn opvolger werd benoemd de heer H. J. Versteeg, tot dusverre commissaris toegevoegd voor de administratie. ☞ En zoo is in den loop van een eeuw uit het onsmakelijke, onbetrouwbare nachtwachtstelsel gegroeid een flink corps met bereden-, motor-, verkeer- en zedenafdeelingen, met een uitstekend archief ook voor vingerafdrukken, met politieboten en auto's, dat alles wakende voor de veiligheid en orde van een stad van ruim 750.000 inwoners. S.

TWEE VIJANDEN

DE inktzwarte wolk, die juist haar last over de aarde had gespreid, trok weg en ontsluisde het volle gelaat van de maan die nu haar blauwig, zacht licht over de nog druipende takken en glimmende stammen der boomen wierp. ☞ De draden van het telefoonnet flonkerden als bliksemschichten en tikkend vielen dikke waterdruppels van de twijgen in het water van plas en sloot. ☞ Op den top van den antennepaal stak een zwart figuurtje scherp af tegen den helderen avondhemel in het westen. Doodstil zat het daar, bewegingloos als maakte het deel uit van den paal. ☞

Maar dan plots rekt zich het steenuiltje, de scherpe oogen schijnen naar voren te komen, de klauwen knellen even vaster den kop van den paal en dan met een wijden val verdwijnt het steenuiltje achter de donkere beukenhaag, waardoor het maanlicht filtert. ☞ Een angstig gepiep, nauw hoorbaar, verbreekt even de stilte en de veldmuis heeft haar leven gegeven aan den geruischloos vliegende roover. ☞ In den klimop, die den ouden muur met een donker-groen kleed bedekt en de half verweerde steenen aan het oog onttrekt, slapen reeds vele jaren de huismusschen. Van geslacht op geslacht hebben in lente- en zomertijd de oude veldgrauwen hier hun nest gebouwd, de jongen groot gebracht en bij de intrede van den herfst en winter onder het klimopblad een beschutting gezocht tegen regen en koude. Ver in hun herinnering was de gedachte aan 'n jaren geleden catastrofe verwaagd, toen een katuil bijna elken nacht een bezoek bracht aan de dicht-bevolkte kolonie, maar nu was deze herinnering plotseling wakker geschud door de komst van het steenuiltje, dat het zelfs waagde des daags in het klimop te komen sluimeren. ☞ Dan, wanneer het dag was, waren de musschen niet bang voor hun vijand met de priemende oogen, die uit een krans van dons hen tegenblikten. ☞ Met luid gesjielp sarden zij het steenuiltje, dat niets beters wist te doen, dan diep in het klimop te kruipen en stil te blijven zitten. Maar wanneer de nacht kwam, dan groeide, met het verdwijnen van het daglicht, de dreiging. ☞ Angstig piepend en lawaai makend, zooals een kind doet, dat bang is in het donker, kropen de musschen onder het beschermend blad en in hun sluimering klonken nu en dan schelle piepkreten als droomden zij van hun vijand. ☞ En dan ging het steenuiltje op jacht en menige slaapplek was leeg, wanneer ten slotte de morgen daagde. ☞ De vijver achter in den tuin was altijd de plaats, waar de bruine rat een bezoek bracht als de schaduwen van den nacht zijn daden verborgen. ☞ Zelf huisde hij onder den paardenstal, waar hij goed beschut was tegen de koude. Een fijn leventje leed hij daar, want de haverbak leverde altijd een goeden maaltijd, terwijl hij ook het grove roggeblood niet versmaadde, waarvan altijd een deel voor hem overbleef. ☞ Er bestond tusschen het paard en de rat een soort vriend-

AMSTERDAMSCHER
AGENT VAN POLITIE 1931

AMSTERDAMSGHE NACHTWACHT A° 1870

schap, zoo 't scheen, want terwijl het paard aan 't eten was, waagde de rat het in den bak te springen en mee te genieten van hetgeen de eigenaar gegeven had. Maar van graan en brood alleen kon de rat niet leven. Zijn lust ging ook vaak uit naar vleesch en bloed en wanneer de wind door de takken der iepen zoefde en een druilige motregen op het verwelkte blad der heesters dreinde, dan voelde hij die lust groeien tot een woest begeeren en met ongeduld verbeidde hij dan het oogenblik, dat de schemering zich los zou maken uit de hoeken van den ouden steenoven en met haar vleugelen het aardrijk zou bedekken. ☼ Dan was het oogenblik gekomen, dat de rat uit zijn hol te voorschijn sloop. Omzichtig schoot hij dan langs den muur waar schaduwvallen zich verdichtten en bereikte zoo den steenoven, waar de duisternis hem geheel verslond. Het zachte gepiep van de slapende vogels deed hem rillen van begeerte en geruischloos sloop hij dan tegen de ruwe steenen op, met scherpe oogjes de duisternis doorborende. ☼ Een licht geritsel, een angstig gepiep en dan suisde de stilte weer door den eentonig tikkenden regen. ☼ De rat kroop in zijn hol, doch zag niet hoe twee scherpe oogen hem volgden; de uil was de eenige, voor wien zijn daad niet verborgen was gebleven. ☼ Langzaam doch gestadig was de vijandschap gegroeid. Waar met het naderen van den winter het voedsel schaarscher werd en het musschental al minder en minder, werd het bestaan voor uil en rat hoe langer hoe moeilijker en de afgunst tusschen beide al grooter en grooter. ☼ Uitdagend klonk van den top van den antennepaal het schel gekef van het uiltje en ofschoon dit bij de rat een angstig voorgevoel wekte, rezen van woede de haren over kop en rug als een kam omhoog. ☼ Dien nacht behoefde de rat niet te gaan jagen, want overall waar hij zich zou durven vertoonen, zou de dood hem volgen. ☼ Zoo gebeurde het, dat toen de dag aanbrak de rat zijn nachtelijk maal gemist had. ☼ Ook in den haverbak had hij niets kunnen vinden, want sinds eenige dagen was zijn oude vriend, het paard, verdwenen. ☼ De koude was strenger geworden en daarmee was de honger gekomen, want steeds gaan deze beide tezamen. ☼ Toen ging de rat, in afwijking van zijn gewoonte, des daags op jacht. Voorzichtig verliet hij zijn hol en zijn eerste gang was naar den ouden muur met zijn begroeiing van klimop. ☼ Wellicht zou hij daar nog een verkleumde musch kunnen vinden. Hoe groot was de verrassing echter, toen hij in een gat in den muur zijn vijand zag zitten. ☼ Even deinsde de rat verschrikt terug, maar daar de honger hem kwelde en de gestalte zich niet bewoog, waagde hij 't zachtjes nader te sluipen. ☼ Nog zat het steenuiltje roerloos met gesloten oogen in diepe sluimering, onbewust van het gevaar, dat hem bedreigde. ☼ De haat, de vijandschap, die in den loop der tijden, ja zelfs van geslacht op geslacht tusschen rat en uil was ontstaan, kwam nu bij de rat tot uiting. ☼ Hier had hij nu zijn kans en terwijl de wreede boventanden zich ontblootten, nam de rat zijn sprong. ☼ Als een klit klemde hij zich aan den hals van den uil en deze, ontwakende, voelde dat dit de dood was. ☼ Krampachtig sloegen zijn klauwen uit naar zijn aanvaller en worstelend rolden beiden langs den muur naar beneden. ☼ Met felle beten zocht de rat de doodelijke plaats in den strot van het steenuiltje en woest bewogen de klauwen van den laatste om houvast te krijgen in het lichaam van de rat. ☼ En eindelijk, toen reeds met het bloed het leven droppelsgewijze uit den uil wegvloede, had hij geluk. ☼ Zijn sterke klauw greep de rat in den buik en als een schroef klemde deze toe en perste het leven uit zijn tegenstander. ☼ Een vlucht musschen, aangetrokken door de ongewone beweging bij den muur, kwam joelend aanvliegen en keek aandachtig toe als toeschouwers in een arena. ☼ In doodelijke omknelling lagen de vijanden op den zwarten bodem en toen de avond kwam en de nachtwind de musschen kouwelijk naar hun slaapplaats joeg, voelden zij geen vrees meer voor de twee vijanden, die al zoo lang een bedreiging voor hen geweest waren.

H. E. KUYLMAN

Verhalen uit het oude dorp

VAN VERGETEN FEESTEN EN OUDE ZEDEN

VAN de boogschuttersgilden die eenmaal in vreedzamen wedstrijd elkaar bekampten, is niet veel meer te vinden; slechts één ervan lijdt een kwijnend bestaan. ☼ Het voetbooggezelschap „Roos in bloei” is het eerste opgedoekt en het jongere geslacht weet zelfs de plaats niet meer, waar eenmaal elken Zondagmiddag in den zomer zoovelen hunner vaders, onder een glas bier of, bij uitzondering een „bitteren borrel”, hun vermaak zochten. Naast den „doelen” lag een beugelbaan, die men trouwens bij vele huizen, waar jongens woonden, aantrof. Daar vermaakten zij zich met het balspel, waarbij meer kracht en berekening dan vlugheid te pas kwam. ☼ Eenmaal per jaar werd op den „vogel” geschoten, die op een langen mast was bevestigd. Men vindt deze palen ook nu nog hier en daar; ze zijn gewoonlijk met een haantje versierd, dat als windwijzer dient. ☼ Bij het vogelschieten, waarbij huishoudelijke artikelen, landbouwwerktuigen of levensmiddelen als prijzen werden uitgelooft, was de mast voorzien van eenige taaie gekookte wortelstronken van eik of den, terwijl aan den voet ervan een laddertje schuin werd ingegraven, dat den, op een stoel daaronder zittenden schutter, als steun voor zijn schietwapen diende. Oude jachtgeweren, die hun baas bij de strooperij waarschijnlijk goeden dienst bewezen hadden, werden in het vuur gebracht, om te wedijveren met dikwijls afgezaagde legergeweren, soms bovendien door een vernuftige constructie, tot z.g. „afdraaiers” vervormd, zoodat ze in twee stukken onder de kleding konden verborgen worden om als strooperstuig het scherpe oog van veldwachter en koddebeier te ontgaan. ☼ Onder warme belangstelling van een grooten kring bloedverwanten en vrienden, waaronder vrouwen en kinderen met kloppend hart afwachten wat man en vader wel als buit naar huis zou brengen, werd dan de strijd aangebonden, waarbij menigmaal de schutters, om hun kans te verbeteren, stiekum twee of drie kogels in den loop van

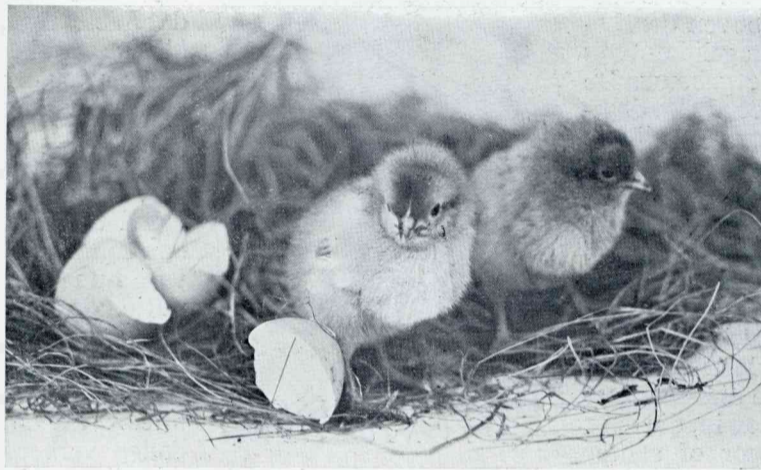

Foto Lohmann

HET NIEUWE LEVEN

hun trompladers stampten. ☼ Den besten schutter, i.c. de gelukkige, die den „vogel” naar omlaag deed tuimelen, en dus den hoogsten prijs bemachtigde, kostte dit gewoonlijk menig glas bier en menigen borrel, want tracteeren zat den gullen Brabander toen evengoed in het bloed als heden. ☼ Een ander feest was het jaarlijksche „koningschieten”, Daartoe haalde de kastelein, naast wiens taveerne de schietbaan lag, al de oude, luisterrijke spullen van het gilde, het Koningspak met bepluimden hoed of steek en het vaandel uit de stoffige hoeken, waarin hij ze een jaar tevoren zorgvuldig had opgeborgen. ☼ Na den wedstrijd maakte de Koning, aangedaan met de eerspullen, behangen met al de schilden, die vroegere koningen en keizers aan het gilde hadden geschonken, een rondwandelring door het dorp. ☼ Voorafgegaan door de tamboers en trompetters in hun bonten tooi, met breede sjerpen omgord, vergezeld van de door hem uitverkoren koningin van den dag, allen overwuid door het dikwijls eeuwenoude vaandel, omjubeld door de bewondering van de dorpsjeugd, werd dan aan menig heilig huisje aangelegd. Het bier, in de plaatselijke brouwerij voor deze gelegenheid gebrouwen als een echte feestdrank en er op berekend, in overvloedige hoeveelheid genoten te worden, zonder schade voor de gebruikers, vloede dan bij stroomen. ☼ De koning vereerde aan het gezelschap een zilveren schildje als aandenken aan zijn feest en, indien hij daarop spaarde kon hij den spotnaam „Blikken koning” als levenslange hoon achter zich hooren mompelen. Eenmaal per jaar werden ook de gilden ontvangen op het kasteel, om daar het vendelzwaaien te vertoonen. De lenige en gesperde vaandrig voerde daarbij de groote vaan, die wel twee meter in het vierkant besloeg, en aan een meterslangen stok bevestigd was.

(Slot volgt)

J. L. A. KREMER